

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення

дисертації Фисенко Анастасії В'ячеславівни

ОСОБЛИВОСТІ НЕЙРОКОГНІТИВНИХ ПОРУШЕНЬ ТА БІОМАРКЕРИ ПРОГНОЗУ ЇХ

РОЗВИТКУ У ОСІБ МОЛОДОГО ВІКУ З АРТЕРІАЛЬНОЮ ГІПЕРТЕНЗІЄЮ

яка подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 22 Охорона здоров'я

за спеціальністю 222 Медицина

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи. У процесі роботи над дисертаційним дослідженням аспірантка Фисенко А.В. дотримувалась індивідуального плану наукової роботи та успішно виконала індивідуальний навчальний план, показала себе як сумлінний виконавець. За час навчання в аспірантурі Фисенко А.В. оволоділа такими компетентностями: виявляти глибокі й системні теоретичні та наукові закономірності в медицині; здійснювати наукові дослідження; визначати наукові проблеми, не розроблені або недостатньо розроблені у відповідних наукових дослідженнях в неврології; готувати наукові тексти про проміжні та кінцеві результати досліджень, готувати та здійснювати публічну апробацію результатів досліджень.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження. Артеріальна гіпертензія є однією з найпоширеніших патологій у світі та важливим фактором ризику розвитку серцево-судинних і цереброваскулярних захворювань. У сучасних умовах спостерігається тенденція до «омолодження» артеріальної гіпертензії, що супроводжується збільшенням частоти її виявлення серед осіб молодого віку. Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених серцево-судинним ускладненням гіпертензії, недостатньо вивченими залишаються ранні нейрокогнітивні зміни у молодих пацієнтів, які можуть формуватися ще до розвитку клінічно виражених цереброваскулярних порушень. Підвищений артеріальний тиск негативно впливає на церебральну гемодинаміку,

функціональний стан ендотелію, мікроциркуляцію та структуру білої речовини головного мозку, що створює передумови для розвитку когнітивного дефіциту. У молодому віці такі порушення часто мають субклінічний характер, проявляючись зниженням уваги, швидкості психічних процесів, пам'яті та виконавчих функцій. Водночас рання діагностика нейрокогнітивних змін у цієї категорії пацієнтів є особливо важливою, оскільки своєчасна корекція факторів ризику може запобігти прогресуванню когнітивного дефіциту та знизити ризик розвитку судинної деменції у майбутньому. Особливий науковий та практичний інтерес становить пошук біомаркерів, здатних прогнозувати розвиток нейрокогнітивних порушень у молодих осіб з артеріальною гіпертензією. Вивчення ролі запальних маркерів, ендотеліальної дисфункції, нейроспецифічних білків, показників оксидативного стресу та нейровізуалізаційних змін може сприяти створенню ефективних алгоритмів раннього прогнозування та персоналізованого підходу до ведення таких пацієнтів. Визначення взаємозв'язку між клінічними характеристиками артеріальної гіпертензії, станом когнітивних функцій і біомаркерами дозволить поглибити розуміння патогенетичних механізмів ураження центральної нервової системи при даній патології. Актуальність теми також обумовлена недостатньою кількістю досліджень, присвячених саме молодій віковій групі, оскільки більшість наукових робіт зосереджена на пацієнтах середнього та похилого віку. Це створює потребу у проведенні комплексного дослідження, спрямованого на виявлення ранніх нейрокогнітивних порушень та визначення прогностично значущих біомаркерів у молодих осіб з артеріальною гіпертензією. Таким чином, обрана тема є актуальною, має важливе теоретичне та практичне значення і спрямована на вирішення важливої медико-соціальної проблеми — ранньої діагностики та прогнозування когнітивних порушень у молодих пацієнтів з артеріальною гіпертензією.

Мета і завдання дослідження. Визначити особливості нейрокогнітивних порушень у осіб молодого віку з артеріальною гіпертензією та встановити прогностичне значення клінічних, лабораторних і біомаркерних показників у розвитку когнітивного дефіциту.

Реалізація мети зумовила необхідність вирішення наступних дослідницьких завдань:

1. Провести аналіз сучасних наукових даних щодо патогенетичних механізмів розвитку нейрокогнітивних порушень при артеріальній гіпертензії у осіб молодого віку.
2. Дослідити клінічні особливості перебігу артеріальної гіпертензії у молодих пацієнтів та оцінити їхній вплив на стан когнітивних функцій.
3. Оцінити стан основних когнітивних функцій (уваги, пам'яті, виконавчих функцій, швидкості психічних процесів) у осіб молодого віку з артеріальною гіпертензією за допомогою стандартизованих нейропсихологічних методик.
4. Визначити рівень біомаркерів, асоційованих із розвитком нейрокогнітивних порушень (маркерів запалення, ендотеліальної дисфункції, оксидативного стресу, нейроспецифічних білків тощо), у пацієнтів молодого віку з артеріальною гіпертензією.
5. Встановити взаємозв'язок між показниками артеріального тиску, тривалістю захворювання, станом когнітивних функцій та рівнем досліджуваних біомаркерів.
6. Визначити найбільш інформативні предиктори розвитку нейрокогнітивних порушень у молодих осіб з артеріальною гіпертензією.

7. Розробити прогностичні критерії раннього виявлення ризику когнітивних порушень у пацієнтів молодого віку з артеріальною гіпертензією.
8. Обґрунтувати можливі напрями профілактики та ранньої корекції нейрокогнітивних порушень у молодих пацієнтів з артеріальною гіпертензією.

Об'єктом дослідження є люди молодого віку з артеріальною гіпертензією.

Предметом дослідження є особливості нейрокогнітивних порушень, механізми їх формування та біомаркери прогнозу розвитку у осіб молодого віку з артеріальною гіпертензією.

Методи дослідження.

1. Клініко-неврологічний (скарги пацієнта, аналіз медичної документації та даних анамнезу захворювання);
2. Оцінка стану когнітивних функцій (короткий тест для оцінки когнітивних функцій ((Mini Mental State Examination, MoCa), тест запам'ятовування 10 слів, тест за методикою «таблиці Шульте»);
3. Оцінка психоемоційного стану (шкала суб'єктивної оцінки астенії-20, симптоматичний опитувальник особистісно-емоційних характеристик, опитувальник вираженості психопатологічних симптомів Гамільтона для оцінки депресії, шкала тривоги Спілбергера-Ханіна);
4. Інструментальні методи (аускультативне вимірювання артеріального тиску, добовий моніторинг артеріального тиску, електрокардіографія, ультразвукова доплерографія магістральних артерій голови та шиї);
5. Лабораторні (загальний аналіз крові та сечі, біохімічний аналіз крові включаючи дослідження високочутливого С-реактивного білку, ліпідограма, імуноферментний аналіз концентрації ендотеліну-1 та інтерлейкіну-6 в сироватці крові);

6. Статистичні.

Методологія дослідження. Методологічну базу дослідження складають праці, в яких описані нейрокогнітивні порушення та артеріальна гіпертензія у людей молодого віку. Наукові праці дослідників будуть складати **теоретичну базу дослідження.**

3. Особистий внесок дисертантки в отриманні наукових результатів та їх новизна. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, усі сформульовані в ньому положення та висновки з рекомендаціями обґрунтовані на основі особистих досліджень автора. Для аргументації окремих положень використані праці інших науковців, на які зроблені посилання. В індивідуальних наукових працях застосовано авторські ідеї та розробки.

Наукова новизна одержаних результатів розкривається у таких положеннях:

- Уперше поглиблено вивчено особливості нейрокогнітивних порушень у осіб молодого віку з артеріальною гіпертензією залежно від рівня артеріального тиску, тривалості захворювання та наявності супутніх факторів ризику.
- Визначено найбільш характерні зміни когнітивних функцій у молодих пацієнтів з артеріальною гіпертензією, зокрема порушення уваги, пам'яті, виконавчих функцій та швидкості психомоторних реакцій.
- Встановлено взаємозв'язок між показниками добового моніторингу артеріального тиску та ступенем когнітивного дефіциту у пацієнтів молодого віку.
- Досліджено роль біомаркерів ендотеліальної дисфункції, нейрозапалення та нейродегенерації у формуванні нейрокогнітивних порушень при артеріальній гіпертензії.
- Виявлено найбільш інформативні лабораторні та клінічні предиктори розвитку когнітивних порушень у молодих осіб з артеріальною гіпертензією.

- Розроблено прогностичну модель ризику розвитку нейрокогнітивних порушень на основі комплексної оцінки клінічних показників, результатів нейропсихологічного тестування та біомаркерів.
- Доповнено наукові дані щодо ранніх механізмів ураження центральної нервової системи при артеріальній гіпертензії у молодому віці.
- Обґрунтовано доцільність раннього скринінгу когнітивних змін у молодих пацієнтів з артеріальною гіпертензією для своєчасної профілактики прогресування когнітивного дефіциту.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Обґрунтованість наукових положень і висновків дослідження на тему «Особливості нейрокогнітивних порушень та біомаркери прогнозу їх розвитку у осіб молодого віку з артеріальною гіпертензією» забезпечується чітко сформульованою метою та завданнями роботи, застосуванням сучасних клінічних, нейропсихологічних, лабораторних та інструментальних методів дослідження, що відповідають поставленим завданням.

Достовірність отриманих результатів підтверджується:

- достатнім обсягом клінічного матеріалу та репрезентативністю вибірки обстежених осіб молодого віку;
- формуванням груп порівняння відповідно до критеріїв включення та виключення;
- використанням стандартизованих методик оцінки когнітивних функцій;
- застосуванням валідизованих шкал і тестів для визначення нейрокогнітивних порушень;
- проведенням добового моніторингу артеріального тиску та сучасних лабораторних досліджень біомаркерів;

- використанням сертифікованого обладнання та уніфікованих методик лабораторної діагностики;
- адекватним застосуванням методів математичної статистики, зокрема кореляційного, регресійного та ROC-аналізу;
- статистично значущою обробкою результатів із визначенням рівня достовірності ($p < 0,05$).

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації ґрунтуються на результатах власних досліджень, узгоджуються з даними сучасної наукової літератури та відображають закономірності розвитку нейрокогнітивних порушень у молодих пацієнтів з артеріальною гіпертензією. Практичні рекомендації базуються на встановлених взаємозв'язках між показниками артеріального тиску, біомаркерами та станом когнітивних функцій, що дозволяє використовувати їх для ранньої

5. Наукове, теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Проведені в дисертаційній роботі результати дослідження можуть бути використані у сфері неврології, вони можуть стати основою нових підходів діагностики, лікування та профілактики захворювання.

6. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Публікації. Результати дослідження відображені у 3 публікаціях, 2 статей з них опубліковані у наукових фахових виданнях: у випусках наукового журналу Український вісник психоневрології. 2024. Том 32, випуск 1 (118). Український вісник психоневрології. 2024. Том 32, випуск 4 (121); та включених до міжнародної наукометричної бази Scopus: Психіатрія, неврологія та медична психологія. 2026. Т. 13. № 1(33). С. 34–47.

7. Дотримання академічної доброчесності.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувачки, наукових праць здобувачки та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності

текстових запозичень виконано В антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

8. Апробація матеріалів дисертації.

Основні положення дисертаційної роботи викладено та обговорено на теоретичних семінарах кафедри неврології, психіатрії, наркології та медичної психології медичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна; у доповідях на міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, зокрема, в роботі науково-практичному симпозіуму з міжнародною участю «Мультидисциплінарний підхід як ефективна парадигма надання психіатричної, неврологічної та наркологічної допомоги під час війни» (Харків, 17-18 жовтня 2024р.). Конференція з міжнародною участю «Неврологічна, психіатрична та наркологічна допомога в умовах викликів сьогодення» (Харків, 30-31 жовтня 2025р.). Брала участь у роботі науково-практичної конференції «Неврологія ХХІ століття: сучасні виклики та ефективні рішення» (Харків, 26-27 березня 2026р.)

9. Оцінка структури, мови та стилю дисертації.

Дисертація написана чіткою мовою, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступний для сприйняття. Зміст, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН № 759 від 31.05.2019), і вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона

подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Фисенко А.В. відповідає спеціальності 222 - Медицина.

11. Результати обговорення та проведення презентації. Рекомендація дисертації до захисту.

Здобувачкою було представлено основні результати дисертаційної роботи на засіданні кафедри неврології, наркології та медичної психології медичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна щодо попередньої експертизи дисертації у формі презентації і наукової дискусії після її завершення. За підсумком обговорення, дисертаційне дослідження було оцінено позитивно. Дисертаційна робота Фисенко Анастасії В'ячеславівни виконана на високому науковому рівні та є цілісним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам чинного законодавства України.

Враховуючи високий рівень дослідження, актуальність, новизну, практичну цінність отриманих результатів та відповідність роботи спеціальності 222 «Медицина» дисертація Фисенко А.В. «Особливості нейрокогнітивних порушень та біомаркери прогнозу їх розвитку у осіб молодого віку з артеріальною гіпертензією» рекомендується до захисту в спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 Медицина з галузі знань 22 — «Охорона здоров'я».

Головуючий, доктор медичних наук, професор,
завідуюча кафедрою неврології, психіатрії та наркології, доктор медичних наук,
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Тамара МІЩЕНКО